

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

SLUTRAPPORT AV PROJEKTET MOT KLOTTER OCH SKADEGÖRELSE PÅ SÖDERMALM

Sammanfattning

Södermalms stadsdelsområden har hela tiden arbetat med klotterproblematiken utifrån ett socialt perspektiv. Projektet ”Mot klotter och skadegörelse på Södermalm” har pågått i Katarina Sofias stadsdelsområde under 1,5 års tid. Stadsdelsområdet arbetar främst med att försöka stoppa nyrekrytering av unga klottrare. Om vi stoppar nyrekrytering och ger familjerna den hjälp och stöttning de behöver, ökar skyddsaspekten för våra barn och ungdomar. Följden blir mindre socialt lidande för familjerna och mindre kostnader för stadsdelsförvaltningen och samhället. En del av klotterarbetet är utifrån projektets tre mål; arbeta fram en strategisk handlingsplan för stadsdelsförvaltningens personal, arbeta fram ett påverkansprogram för barn och ungdomar, utveckla föräldrainformation och starta upp föräldragrupper.

Rapporten beskriver de svårigheter som uppkommit i olika sammanhang och på olika stadier under projektets gång, utvecklingsarbete på lokal och central nivå samt idéer om vad som kunde ha gjorts annorlunda. Utvärderingen av projektet haltar då inte alla verksamheter inkommit med all information. Arbetet med klotterproblematiken i stadsdelsområdet kommer fortsätta att utvecklas och utvärderas årligen för att se om vi är på rätt väg.

Innehållsförteckning

Kartläggning	3
Södermalm	3
Definitioner	3
Bakgrund till Södermalms klotterarbete	4
Projektets bakgrund	4
Projektets finansiering	5
Åtgärder och genomförande	6
Start av projektet	6
Medvetandegöra fler om problematiken	7
Föreläsningar	8
Klotterpärm	9
Klotterambassadör	9
Handlingsplan	9
Föräldrainformation och föräldragrupper	10
Ej genomförda åtgärder	11
Föreläsningar	11
Påverkansprogram	11
Svårigheter	12
Svårigheter med förankring av projektet	12
Svårigheter med arbetsgruppen	12
Svårigheter med föreläsningarna	13
Svårigheter med handlingsplanen	14
Svårigheter med helhetssynen för Södermalm	14
Svårigheter med utvärderingen	14
Svårigheter med utvärderingsmetoder	16
Utvärdering	16
Ekonomisk finansiering	16
Resultat	17
Stadsmiljö	17
Katarina Närpolis	18
Preventionsenheten	19
Fokusgrupper	20
Personalens åsikter	21
Kartläggning	21
Handlingsplan	21
Erfarenheter av projektet	22
Resurser	22
Projektansökan	22
Arbetsgrupp	22
Individ och Familjeomsorg	23
Olika arbetssätt	23
Utvecklingsarbete	24
Slutord	25
Bilagor	26
Litteraturhänvisning	26

SLUTRAPPORT AV PROJEKTET MOT KLOTTER OCH SKADEGÖRELSE PÅ SÖDERMALM

Kartläggning

Det inledande avsnittet ger en beskrivning av Södermalm och dess klotterproblematik. Vi beskriver även hur klotterarbetet sett ut på Södermalm, tankarna kring utvecklingen av klotterarbetet utifrån forskning och egna erfarenheter. Vi tar även upp anledning till ansökan om vårt projekt samt projektets uppbyggnad.

Södermalm

Södermalm är uppdelad i två stadsdelsområden; Katarina-Sofia och Maria- Gamla stan. Katarina-Sofia har drygt 45.000 invånare och innefattar området öster om Götgatan, inklusive Danviksklippan, Lugnet, Sickla Udde och Sickla Kaj, Henriksdalshamnen och Södra Hammarbyhamnen. För närvarande byggs området Hammarby sjöstad runt Hammarbykanalen vilket kommer innebära att det 2010 kommer bo ytterligare ca 15.000 personer i Katarina-Sofia. I Maria-Gamla stans stadsdel bor det 64.000 invånare. Stadsdelsområdet omfattar Gamla stan samt området väster om Götgatan som sträcker sig ned mot Hornstull, Långholmen och Reimersholme.

Södermalm är en kommunikationsknytpunkt, tunnelbanans gröna och röda linje möts, det finns förbindelser med pendeltåg, Saltsjöbanan samt bussar. Många människor använder därför Södermalm som en mötesplats. Att Södermalm är attraktivt för klottrare hänger samman med att det är ett stort område med många möjligheter att vara undanskymd och att det är lätt att vara anonym eftersom här alltid finns ett flöde av människor.

Definitioner

Definitionen av klotter som används i stadsdelsområdet och i slutrapporten är den som polismyndigheten och Brottsförebyggande rådet, BRÅ, använder; klotter är *"text, bild eller ristning som olovligen anbringas på husväggar, tunnelbanetåg, parkbänkar eller andra platser eller föremål"* (BRÅ, 2003, sid 13). Graffiti definieras som det målande som görs lagligt.

I slutrapporten används "vi" som rapportens subjekt. Med vi avses medarbetare i Katarina-Sofia och Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltningar som arbetat med klotterproblematiken sedan 2001 eller längre.

Bakgrund till Södermalms klotterarbete

Sedan 2001 har stadsdelarna på Södermalm arbetat med klotterproblematiken då vi under en längre tid noterat en ökning av denna form av skadegörelse. Saneringskostnaderna har ökat över hela Södermalm och flera av stadsdelförvaltningarnas medarbetare har sett en ökning av barn och ungdomar som intresserade sig för klotter och graffiti. Många av dessa barn och ungdomar visade snabbt på ett destruktivt beteende och flera av dem hamnade i missbruk och/eller annan kriminalitet. Föräldrarna till dessa barn och ungdomar stod handfallna och rådvilla, de visste inte vad mer de skulle göra eller för den delen vad som hänt. Vidare upplevde boende i stadsdelen otrygghet. Det var ett problem som inte kunde ignoreras utan som behövde uppmärksammas och åtgärdas.

Socialtjänsten och polisen ansåg att de behövde samarbeta kring klotterproblematiken. De beslöt att fokus för samarbetet skulle vara att arbeta med tidig upptäckt och stöd till de familjer som uppmärksammades. Samtidigt ansåg verksamhetsområdet Stadsmiljö att något behövde göras utifrån de ökade saneringskostnaderna, skadegörelse och nedskräpning i stadsdelen. En samverkansgrupp bildades 2001 och den arbetar fortfarande aktivt på Södermalm. Stommen i gruppen är poliser från våra närpolisstationer, fältassistenter, representanter från Stadsmiljö och socialsekreterare från båda stadsdelarna samt tunnelbanepolisen. Övriga som deltagit mer eller mindre aktivt i gruppen har varit t ex föräldrar till klottrare, Kriminellas revansch i samhället (KRIS) och egna företagare som är berörda av problematiken. Samverkansgruppen samarbetar även med andra stadsdelar i frågan. Syftet med gruppen har hela tiden varit att stoppa nyrekryteringen av klottrare. En viktig del i detta arbete är att medvetandegöra personal, som arbetar med barn och ungdomar, och föräldrar om problematiken och stödja dem som upptäcks. Om vi lyckas med detta är förhoppningen att kunna minska kostnaderna för stadsdelarna.

Projektets bakgrund

Förutom våra egna erfarenheter kring klotterproblematiken så visar även forskning att barn och ungdomar som klottrar befinner sig i riskzon för att utveckla ett destruktivt beteende. I FoU rapporten 2002:10 "Stockholms ungdomar som klottrar" skriver Knut Sundell att klottrande elever är överrepresenterade i alla typer av problembeteenden. Den viktigaste skiljelinjen i förekomsten av problembeteende finns mellan de elever som aldrig klottrat och de som klottrat minst en gång under de senaste åren. Som grupp var de senare avsevärt mer kriminella än icke klottrande elever. Detta gäller alla typer av undersökta brott (både mindre allvarliga och allvarliga), mängden brott, andel som debuterat tidigt och andel som åkt fast för polisen. De var också oftare själva utsatta för brottslighet (Sundell, Shannon, André- Löfholm, FoU- rapport 2002:10).

I rapporten framkommer det även att klottrarna var högkonsumenter av olika typer av droger (tobak, alkohol, narkotika, lösningsmedel) och överrepresenterade bland de som debuterade tidigt. Klottrande elever trivdes också något sämre i

skolan. De upplevde sig ha mindre kontroll över sin situation i skolan, de var mindre uthålliga och oftare arga och irriterade. Enligt studien skolkade och fuskade de oftare samt mobbade andra och blev själva mobbade i högre utsträckning än andra elever.

En stor del av denna rapport stämmer väl överens med den situation som de barn/ungdomar, familjer vi träffar har. Klottrande barn och ungdomar, sett som grupp, bör i första hand beaktas som barn som påbörjat en asocial karriär och inte som blivande konstnärer. Rapporten visar att klotter inte är en inkörsport till annan typ av destruktivt beteende däremot visar den att det finns ett starkt samband (Sundell, Shannon, Andrée- Löfholm, 2002). För många barn och ungdomar sker denna karriär snabbt. Från att ha varit en nyfiken 12-åring med tillit till vuxna och bra relationer till sina föräldrar så har barnet på ett halvår eller mindre tappat intresset för allt annat än klotter och graffiti. De tenderar att bli vuxenavvisande och sluter sig mer och mer. De väljer bort andra intressen, vänner, föräldrar och andra tidigare viktiga förebilder och påbörjar en kriminell karriär. Många föräldrar vi möter står, som tidigare nämnts, handfallna och rådvilla och vet inte vad mer de skall göra eller vad som hänt. Det är utifrån dessa erfarenheter som vi anser att vi behöver agera och reagera tidigare när vi upptäcker eller misstänker att barn eller ungdomar klottrar.

Södermalms stadsdelsområden har hela tiden arbetat med klotterproblematiken utifrån ett socialt perspektiv. Den erfarenhet vi har visar att vi behöver fokusera på riskbeteenden i subkulturen med fokus på barnen och ungdomarna. Utifrån de ökade problemen med klottret för flera verksamhetsområden ville vi få möjlighet att utveckla det arbete vi redan påbörjat och därav gjordes en projektansökan till Brottsförebyggande Rådet, BRÅ.

För att få en helhetssyn över klotterproblematiken på Södermalm har stor del av det arbete som gjorts varit i samverkan mellan de båda stadsdelsområdena. Tanken med projektet var först att det skulle innefatta både Katarina-Sofia och Maria-Gamla stan. Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltning beslöt dock att de ej skulle delta i projektet.

Projektets finansiering

Brottsförebyggande Rådet, BRÅ har ekonomiskt bidragit till projektet "Mot klotter och skadegörelse på Södermalm". Katarina-Sofias stadsdelsförvaltning har under 2005 och 2006 därför haft möjlighet att arbeta mer aktivt kring frågan om klotter och kunnat utveckla det arbete som pågått sedan 2001 i stadsdelsområdet. I projektansökan " Mot klotter och skadegörelse på Södermalm" lyftes tre mål fram;

- Arbeta fram en strategisk handlingsplan för stadsdelsförvaltningens personal
- Arbeta fram ett påverkansprogram för barn och ungdomar
- Utveckla föräldrainsformation och starta föräldragrupper

Beräknad kostnad för projektet var 220 000 kronor, varav projektmedel från BRÅ beviljades med 150 000 kronor. Resterande 70 000 kronor finansieras av stadsdelsförvaltningen.

Åtgärder och genomförande

Detta avsnitt beskriver hur arbetet gått med projektets mål, de föreläsningar som har genomförts och arbetet i projektet och i verksamheterna. Hur arbetet med handlingsplanen för Katarina Sofia stadsdelsområde har gått och tankarna kring den samt föräldrainsformation och dess innehåll. Avsnittet beskriver även de åtgärder som återstår att genomföra.

Start av projektet

Det finns idag inte så mycket forskat kring den sociala problematiken när det gäller subkulturen klotter och det är ett relativt nytt fenomen inom den sociala sektorn att arbeta med. Många professionella som arbetar med barn och ungdomar har inte sett klottrandet som ett riskbeteende utan mer som ett "pojkestreck". Vi har i några års tid sett en ökning av barn och ungdomar som har subkulturen klotter som sitt sociala sammanhang. Dessa barn och ungdomar har också agerat i andra kriminella sammanhang och, som vi nämnt tidigare, snabbt hamnat i ett destruktivt beteende. För oss var det tydligt att vi behövde medvetandegöra föräldrar och personal om subkulturen och dess riskfaktorer för att få dem att reagera och agera i ett tidigare stadium gentemot de barn och ungdomar som befinner sig i riskzon. Om vi stoppar nyrekrytering och ger familjerna den hjälp och stöttning de behöver, ökar skyddsaspekten för våra barn och ungdomar. Följden blir mindre socialt lidande för familjerna och mindre kostnader för stadsdelsförvaltningen och samhället.

Under höstterminen 2004 förankrades projektet hos berörda inom stadsdelsområdet. Möte med ledningsgruppen, lokala BRÅ, närpolis, preventionsenheten, skolorna, socialtjänstens barn- och ungdomsenhet samt stadsmiljö gjordes. Alla var positiva till att utveckla vårt klotterarbete. Skolorna är en viktig del i utvecklingen av detta arbete eftersom fokus ligger på barn och ungdomar samt deras föräldrar. Stadsdelens fyra kommunala skolor ställde sig positiva till att medverka inom ramen av projektet. Skolorna som ingår i projektet är låg- och mellanstadieskolorna (f- 6) Katarina Södra skola och Tullgårdsskolan samt låg-, mellan- och högstadieskolorna (f- 9) Katarina Norra skola och Sofiaskolan. På varje skola blev rektor eller biträdande rektor samt skolans vaktmästare kontaktpersoner till projektledaren.

Projektledaren började med en probleminventering för varje verksamhetsområde inom Katarina Sofias stadsdel. Alla träffarna för probleminventeringen gjordes i intervjuform. I dessa intervjuer diskuterades även vilka behov och önskemål respektive verksamhetsområde hade vad gällde handlingsplan, formen av samarbete med andra aktörer och svårigheter i samarbetet på olika nivåer. Samma

typ av intervju gjordes med närpolisen, tunnelbanepolisens klotterkommission, representanter från SISAB och Svensk Bevakningstjänst.

En arbetsgrupp knöts till projektledaren. I gruppen ingick totalt nio personer, förutom projektledaren var det vaktmästarna från de fyra kommunala skolorna, en fältassistent, socialsekreterare, representant från Stadsmiljö och närpolis. Syftet med arbetsgruppen var att arbeta med projektets tre mål.

Medvetandegöra fler om problematiken

En del i projektledarens arbete har varit att medvetandegöra flera personer i stadsdelsområdet om projektet och det klotterarbete som genomförs och planeras i stadsdelsområdet. I olika möten med till exempel Södermalms klottergrupp, styrgruppen för alkohol och drogpreventivt arbete, Katarina närpolis, verksamhetsområdet Social omsorg samt Gatugruppen i det lokala BRÅ har information givits om målen med projektet och tankarna om hur stadsdelsområdet skall arbeta och utvecklas.

Projektledaren har även ingått i andra arbetsgrupper gemensamt för Stockholms stad; länsklottergruppen och dess arbetsgrupper, en nordisk arbetsgrupp kring det sociala arbetet med klottrare och deras familjer. Under 2005 höll projektledaren en föreläsning på den europeiska konferensen "Arbete mot klotter och annan skadegörelse" i Göteborg, om arbetet på Södermalm. Projektledaren medverkade även i en dokumentärfilm om klotter som gjordes av en elev på mediaskolan.

Under dessa möten och i de intervjuer för probleminventering framgick det tydligt att det finns ett behov från flera aktörer att arbeta med klotterproblematiken. Många förfrågningar har kommit till projektledaren om att ingå i olika arbetsgrupper på Södermalm men även inom Stockholms län. Även om projektledaren inte ingår i alla grupperna så försöker Katarina Sofia ha representanter i de flesta arbetsgrupperna för att få klotterarbetet att utvecklas.

Många andra professionella har hört av sig och haft frågor kring utvecklingen i vårt klotterarbete, handlingsplanen, informationen till personal samt vårt föräldrarbete. Detta har gjort att under projektets första halvår ägnades tid till att presentera arbetet som gjorts på Södermalm för andra projekt, stadsdelsförvaltningar och kommuner. Genom detta har även ett samarbete utvecklats tillsammans med Bromma stadsdelsförvaltning och deras klotterprojekt "Taga ned". Södermalms föreläsningar kring subkulturen klotter ligger till grund för den Power Point presentation som projektet "Taga ned" utarbetat och som alla Stockholms stadsdelar erbjuds. Tillsammans med Bromma stadsdelsområde har vi även utarbetat en enkät till personal som arbetar med barn och ungdomar. Även det påverkansprogram som riktar sig till barn och ungdomar görs i samarbete med Bromma stadsdelsområde. Det kommer att rikta sig till ungdomar under 15 år, förstagångsklottrare samt de som klottrat en tid men ej ännu blivit vuxenavvisande. Det kommer att innehålla olika delar där bland annat färdighetsträning är en del. Programmet kommer vara baserat på metoder som forskning visar vara verksamma.

Föreläsningar

Sedan 2001 har de kommunala skolorna på Södermalm blivit erbjudna en föreläsning om subkulturen klotter. Föreläsningarna har gjorts tillsammans med Tunnelbanepolisens klotterkommission eller Katarina Närpolis. I arbetet med att tidigt upptäcka och se riskbeteenden i problematiken rörande klotter behöver personal som arbetar med barn, ungdomar och deras familjer få kännedom om subkulturen, vad den kan leda till samt vilka skydds- och riskfaktorer som finns. Dessa aspekter har därför haft en central roll i föreläsningen.

Föreläsningarna har varit 2-2,5 timme långa och innefattat även en gemensam diskussion. Diskussionen är viktig för att verksamheterna skall kunna diskutera hur de skall kunna arbeta med klotterproblematiken utifrån sina resurser och problematik. Eftersom det var cirka två år sedan som Katarina-Sofias skolor tagit del av denna föreläsning, och det är viktigt med kontinuitet, blev det en naturlig del i projektet att erbjuda skolorna föreläsningen på nytt.

Under projektiden har andra skolor visat intresse för det klotterarbete som bedrivs, vilket inneburit att en föreläsning om subkulturen klotter gjorts i en av friskolorna i stadsdelen.

Föreläsningen om subkulturen klotter har även givits till hela verksamhetsområdet Social omsorg. Där ingår socialtjänstens alla enheter från vuxen till barn samt preventionsenheten och fritidsverksamheter.

Att kunna erbjuda föreläsningen till dem som arbetar inom socialtjänsten, men ej med barn och ungdomar, kändes viktigt eftersom vår erfarenhet visar att det är av vikt att alla som samverkar har en helhetssyn av klotterproblematiken. Det finns ett samband mellan yngre och äldre klottrare och som är en del i subkulturen. En annan aspekt är att i Katarina-Sofia har vi en del äldre etablerade klottrare som knyter kontakter med de yngre. Många av de yngre klottrarna hamnar i en beroendeställning till de äldre som de har svårt att ta sig ur. I vissa fall har barnen och ungdomarna blivit mer eller mindre tvingade till andra kriminella handlingar. När de försökt att avsluta kontakten har situationen blivit hotfull och gjort att de yngre inte vågar säga nej. Det har även varit svårt för föräldrarna att hjälpa sina barn i dessa situationer.

För att arbeta med att minska nyrekryteringen behöver stadsdelsområdet även arbeta med de äldre klottrarna. Den erfarenhet vi hittills har är att det inte är lika självklart att personal som arbetar med vuxna eller unga vuxna känner till klotterproblematiken för sina klienter. Många i den åldern har fastnat i ett så kallat klottermissbruk. De kan även ha ett drogmissbruk eller någon annan form av problematik som gör att de är aktuella hos socialtjänsten, men även uttrycker ett starkt sug efter att klottra, de får abstinens om de inte får klottra eller till exempel inte har en penna på sig.

Klotterpärm

Samtliga skolor har upprättat en så kallad klotterpärm. Allt klotter som förekommer på skolans område dokumenteras genom foto och datum när det upptäcktes. Om skolans personal upptäcker klotter i elevers böcker skall detta också kopieras och sättas in i pärmen. Pärmen fungerar som arbetsmaterial för kartläggning. Den är ett bra verktyg för skolan men även för fältassistenter och polis.

Klotterambassadör

En av de fyra skolorna har tillsatt s k klotterambassadörer. Det är elever som får i uppgift att hjälpa vaktmästaren med att upptäcka klotter tidigt så att sanering kan göras så snabbt som möjligt.

Handlingsplan

Ett led i utvecklingen av klotterarbetet i stadsdelsområdet, och ett av projektets mål, har varit att under 2005 arbeta fram en strukturerad handlingsplan (se bilaga 1) för stadsdelsområdet. Tanken med handlingsplanen är att den skall effektivisera och öka samarbetet i stadsdelsområdet och med samarbetspartners. Det är viktigt att personal i stadsdelsområdet tidigt upptäcker de barn/och ungdomar som visar upp ett riskbeteende. Katarina Sofia stadsdelsområde eftersträvar att ha en miljö där alla känner sig trygga och där vi kan bidra till att ge våra barn och ungdomar en positiv uppväxt.

Även om det inte finns något beslut att handlingsplanen skall användas är det ett dokument som många vet om och som en del av personalen använder sig av. Arbetet med handlingsplanen försenades, men trots detta har samarbetet mellan samarbetspartners till viss del förbättrats. Bland annat så har skolorna samarbetat med polis och fältassistenter när klotterproblematik uppstått. Socialtjänsten har tillsammans med preventionsenheten anordnat gruppinformation till berörda föräldrar och även träffat ungdomarna enskilt enligt önskemål från föräldrarna. Verksamhetsområde Stadsmiljö informerar polis och fältassistenter när sanering görs i olika områden. Samverkansgruppen för hela Södermalm arbetar mer aktivt i det lokala BRÅ för att uppmärksamma klotterproblematiken i BRÅs arbetsgrupper; gatugruppen och boendegruppen. Vi ser redan nu att ett samarbete med våra fastighetsägare behöver förbättras för att ge dem möjlighet till stöttning i denna fråga.

Om vi får personal som arbetar med barn och ungdomar att upptäcka riskbeteendet tidigare så har vi vunnit mycket. För att detta skall kunna uppnås behöver vi höja kompetensen om subkulturens funktion och fungerande, vilka risk- och skyddsfaktorer som finns, förståelse för varför man kan hamna i detta sammanhang och ge personalen strategier och metoder för att kunna arbeta med dessa barn och ungdomar och deras familjer. Föreläsningarna har varit en viktig del. Att alla i stadsdelen fått samma information underlättar i den fortsatta diskussionen och det kommande samarbetet. Den handlingsplan som gjorts skall

även den underlätta samarbetet mellan verksamheter men även tydliggöra vad man själv behöver göra i den egna verksamheten.

Genom att effektivisera samarbetet mellan de som arbetar dagtid och kvällstid bör helheten av problematiken kunna synas i stadsdelsområdet. Med hjälp av till exempel klotterpärmarna och rapportering till varandra innebär det att på stadsdelens alla nivåer t ex socialtjänst, stadsmiljö eller polis kan resurser läggas där det för närvarande mest behövs samtidigt som vi också på ett tidigare stadium får signaler när förändring sker och är på så sätt mer förberedda.

Stockholms Gatu- och fastighetskontor, där personer som ansvarar för länsklottergruppen finns, har fått vår handlingsplan. Förhoppningen från vår sida är att handlingsplanen kan utgöra mall för hela Stockholms stad alternativt för andra stadsdelar i arbetet med att stävja klotterproblematiken och öka samarbetet mellan olika aktörer. De kommentarer som hittills givits om handlingsplanen är att den känns väl genomarbetad, oerhört ambitiös, att den är tydlig och lättläst, att det är positivt att man kan se vad andra skall göra.

Föräldrainsformation och föräldragrupper

Projektets tredje mål var att starta föräldragrupper och utveckla föräldrainsformationen. Informationen om subkulturen till föräldrar bör vara riktad. Vår erfarenhet är att det är bättre att ha riktad information till föräldrar som har barn som klottrar än att försöka nå ut till stora föräldragrupper. Föräldrar behöver känna igen sig i sammanhanget och de föräldrar vi träffat innan och under projektet har uttryckt att det varit bra att möta andra föräldrar som är i samma situation. De har kunnat delge varandra information, tankar och tips samtidigt som de vågar prata om de skuld känslor som uppstår. Det som är viktigt att tänka på i ett sådant sammanhang är att lägga informationen till föräldrarna på rätt nivå. Det är en viss skillnad i risk- och skyddsfaktorer om man har en 10 åring som klottrat eller en 17 åring. Det som kan vara de största riskerna för en 17 åring stämmer inte alltid överens för 10 åringen. Föräldrarna måste också kunna tillgodogöra sig informationen de får och känna att det är relevant för deras barn. Vissa lösningar kan vara bra för första gångs klottrare eller unga klottrare men som inte skulle fungera för de som klottrat under en längre tid.

Vi har under projektiden även sett att det finns ett behov från föräldrar att få möjligheten att träffa andra föräldrar i samma situation, ett nätverk liknande Makalösa Föräldrar eller Föräldrar Mot Narkotika (FMN). Att ge föräldrarna ett sådant sammanhang tror vi kan leda till ytterligare vinster till familjens skyddsfaktorer. Detta är något vi skall försöka medverka till genom samarbete med andra aktörer.

I Katarina-Sofia stadsdelsområde arbetar vi med ett barn- och ungdomsperspektiv men även med ett föräldraperspektiv. Vi vet av tidigare forskning att föräldrars roll har en viktig funktion för barnens trygghet och uppväxt. Vi vet att barn och ungdomar som ingår i subkulturen klotter löper större risk att hamna i ett destruktivt beteende och en kriminell karriär än barn och ungdomar som inte är

intresserad av klotter och graffiti. Om vi medvetandegör föräldrar om risk och skyddsfaktorer kring klottrats subkultur och ger dem information om vad barnen kan råka ut för, anser vi att föräldrarna har större möjlighet att påverka och stötta sina barn till en tryggare uppväxt och att risken för ett destruktivt beteende minskar. Ett led i detta arbete är att tillhandahålla riktad föräldrainformation och föräldragrupper. Det som är viktigt att tänka på i ett sådant sammanhang är, som nämnts tidigare, att lägga informationen till föräldrarna på rätt nivå.

Ej genomförda åtgärder

Föreläsningar

Alla planerade åtgärder har ännu ej genomförts. Vad gäller föreläsningarna om subkulturen klotter har ej alla skolor tagit del av den. Samtliga skolor utom en har fått föreläsningen och det skedde under höstterminen 2005. Under januari 2006 var det tänkt att den sista skolan skulle ta del av föreläsningen. Detta har ännu ej gjorts. I kontakten med skolan så säger de att de är positiva till föreläsning men den får aldrig möjlighet att komma till stånd. Varför den inte kommit till stånd är oklart.

Vad gäller föreläsningen för avdelningen Social omsorg så ändrades hastigt förutsättningarna av datum och plats. Föreläsningen hölls men det innebar ett stort bortfall från framförallt socialtjänstens personal som inte arbetar med barn och ungdomar. Förutom kunskapsbortfallet för personalen påverkade detta även diskussionen om samarbetet mellan enheterna och andra samarbetspartners. Vår förhoppning är att ett nytt tillfälle ges under 2007 så att diskussionen mellan enheterna kan komma till stånd om hur samarbetet skall se ut i arbetet med yngre och äldre klottrare.

Vi anser att det är viktigt att ge de lokala politikerna informationen om subkulturen. De fattar beslut som påverkar det klotterarbete som genomförs och behöver få kunskap om subkulturen och hur situationen ser ut både på Södermalm och i det egna stadsdelsområdet. För att få helhetsperspektivet över Södermalm, även om Maria Gamla stans stadsdelsområde ej deltagit i projektet, var tanken att en sådan föreläsning skulle ges till alla politiker på Södermalm. Föreläsningen för Södermalms politiker har dock skjutits på framtiden tills den nya stadsdelsnämnden tagit form (maktskifte i Stockholms stad 2006). Planeringen är att politikerna kommer att informeras någon gång under våren 2007.

Påverkansprogram

En stor del av vårt klotterarbete är fortfarande att stoppa nyrekrytering av unga klottrare. Påverkansprogrammet är en del som vi tror kan vara till hjälp för personalen i klotterarbetet men givetvis även för ungdomarna.

Påverkansprogrammet skall rikta sig till förstagångsklottrare under 15 år och/eller de som klottrat en tid men som ännu inte är vuxenavvisande. Programmet består av flera delar, där färdighetsträning varvas med strukturerade utredande samtal.

Vår tanke var att påverkansprogrammet skulle introduceras och börja användas under 2006. Det kommer vi inte lyckas med. Eftersom arbetsgruppen inte fungerat har det inte varit möjligt att utveckla påverkansprogrammet i stadsdelsområdet så som önskat. Istället inleddes ett samarbete med Bromma stadsdelsområde i framtagandet av ett påverkansprogram. För att få ytterligare perspektiv på innehållet i påverkansprogrammet har möten med tunnelbanepoliserna, CSG (Commuter Security Group) och fd klottrare gjorts. Arbetet med påverkanprogrammet har påbörjats men vi ser att det är av vikt att socialtjänsten och preventionenheten i Katarina Sofia stadsdelsområde är med i utvecklingen av det. Vår tanke är att vi vill ha dem mer delaktiga i detta arbete och utformningen av det eftersom de kommer att arbeta med påverkansprogrammet som metod. Förhoppningen är att programmet kan börja användas under 2007. Detta gör att ett av projektets tre mål inte är uppfyllt.

Svårigheter

Detta avsnitt beskriver de svårigheter som uppkommit i olika sammanhang och på olika stadier under projektets gång samt idéer om vad som kunde ha gjorts annorlunda.

Svårigheter med förankring av projektet

Trots att det gjordes ett förarbete med att implementera projektet och dess mål i verksamheterna och att verksamheterna ställde sig positiva till projektet så upplever både chefer och medarbetare att det inte gjordes tillräckligt. Projektet blev en delfråga i stället för en integrerad fråga i många verksamheter, vilket även är projektledarens upplevelse. Det var svårt att gå vidare med klotterarbetet i verksamheterna, undantaget var verksamhetsområdet Stadsmiljö där de aktivt fört diskussioner om hur arbetet skall utvecklas och på vilket sätt samarbetet med andra aktörer kan se ut.

Under projekttiden förekom många vidareutbildningar och föreläsningar för personal vilket inneburit en viss "trötthet" på information och nya vinklingar på arbete. För förankringsprocessen hade det varit bra om tilltänkta utbildningar och föreläsningar förts fram och tagits i beaktan för att få en god förankring av projektet och ett bra fortsatt arbete och samarbete med, men även mellan, verksamheterna.

Svårigheter med arbetsgruppen

Den arbetsgrupp som knöts till projektledaren och som skulle bidra till arbetet med projektets mål, fungerade ej. Inte vid något mötestillfälle var gruppen fulltalig. I gruppen ingick totalt nio personer, förutom projektledaren var det vaktmästarna från våra fyra kommunala skolor, fältassistent, socialsekreterare, representant från Stadsmiljö och närpolis. Arbetet med projektets tre mål försenades avsevärt på grund utav detta eftersom det var svårt att arbeta framåt med målen. Information om tankarna kring klotterarbetet och utvecklingen utav

det skickades kontinuerligt ut via mail till arbetsgruppen och de övriga kontaktpersonerna för att på så sätt få respons men tyvärr även det utan resultat.

Tanken var från början att arbetsgruppen bland annat skulle bidra med sina erfarenheter och önskemål om vad som är viktigt att ha med i en handlingsplan utifrån de egna verksamheterna. Tidigare erfarenheter visar att det är viktigt att personal som skall arbeta utifrån en handlingsplan också behöver känna sig delaktiga i innehållet. När detta samarbete ej gick att genomföra innebar det istället att projektledaren, med beslut från sin chef, valt att skriva handlingsplanen själv för att sedan lämna ut den på remiss till berörda beslutsfattare. Risken med detta är att handlingsplanen blir ett bortglömt dokument som inte känns förankrad i verksamheterna. Det kommer krävas mer från ledningen i de olika verksamheterna för att hålla det levande.

Arbetsgruppen hade ytterliggare ett uppdrag, att ta fram ett påverkansprogram för klottrande barn och ungdomar i stadsdelen. Fördelen med att arbetsgruppen skulle arbeta fram programmet var att de kom från olika verksamheter och möter ungdomar på olika sätt. Genom dem fanns möjligheter till flera infallsvinklar på vad som kan vara bra att ha med i ett program och hur man kan arbeta med ungdomarna och deras familjer samtidigt som vi tar hjälp utav den senaste forskningen av förebyggande arbete, skydds- och riskfaktorer etc.

Frågan om varför arbetsgruppen inte fungerat har gått ut till arbetsgruppen, övriga kontaktpersonerna och deras chefer men har ännu inte besvarats från någon. För att få de personer som skall ingå i en arbetsgrupp att bli delaktiga kan en idé vara att lägga mötestillfällena hos dem och i deras verksamhet. Ibland kan det vara bättre att ha möten på samma ställe, samma dag och tid men i detta projekt tror projektledaren att det skulle ha varit bättre att göra mötena roterande hos varandra. På så sätt ansvarar varje person för bokning av rum och utskick m.m. Större tydlighet från projektledaren på vilket sätt projektets mål skulle arbetas med i gruppen hade också förbättrat delaktigheten samt mer personlig dialog med kontaktpersonerna utöver mötestillfällena. Svårigheten med detta var, som nämnts tidigare, att det endast fanns en person på en halvtidstjänst kopplat till projektet.

Svårigheter med föreläsningarna

Svårigheten med föreläsningarna har varit att få den tid som det krävs för att ha kvalitet på föreläsningen och efterföljande diskussion. Vad gäller föreläsningarna för skolorna så lägger de sin planering tidigt och de har svårt att utöka tiderna eller att sätta in nya föreläsningar i sitt schema. Därför är det viktigt att denna planering görs tidigt samt att de som håller i föreläsningarna är flexibla utifrån skolornas önskemål. Projektets målsättning var att skolorna skulle få denna föreläsning under vårterminen 2005 för att sedan arbeta utifrån handlingsplanen från och med höstterminen samma år. Detta var ej genomförbart då skolorna redan under 2004 planerat sin vårtermin och också hade önskemål om att få föreläsningen under höstterminen 2005.

Att tidigt planera föreläsningarna gäller alla den riktar sig till, socialtjänst, politiker, skola etc. Det är grupper som ofta är uppbokade och för att få så många som möjligt att komma på föreläsningarna behöver vi vara ute tidigt med inbjudan. Vi anser även att det är av vikt med obligatorisk närvaro vid föreläsningarna. Tidigare i vårt arbete på Södermalm har vi sett att om föreläsningen är obligatorisk så kommer många fler. Om den inte är obligatorisk är bortfallet stort, vissa kommer inte överhuvudtaget och andra går i pausen.

Det är också viktigt att förklara varför vi behöver 2-2,5 timmar till hela föreläsningen. Under alla år som vi har hållit i dessa föreläsningar är det många som frågar om vi inte kan informera på 15-30 minuter. Vi tycker att det är viktigt att den information vi ger har en bra kvalitet och att alla delar i subkulturen, risk- och skyddsfaktorer är med samt att det är viktigt att tid sätts till efterföljande diskussion.

Svårigheter med handlingsplanen

Handlingsplanen, som är en viktig del i projektet, försenades. Målet var att handlingsplanen skulle vara klar att använda senast när skolornas hösttermin startade. Den blev i stället klar i slutet av 2005. Eftersom arbetsgruppen inte fungerade ledde detta till att projektledaren skrev handlingsplanen själv för att sedan lämna ut den på remiss till berörda beslutsfattare. Precis som med arbetsgruppen var det svårt att få respons på innehållet i dokumentet vilket självklart är till nackdel för användandet av handlingsplanen.

Svårigheter med helhetssynen för Södermalm

En annan svårighet som uppkommit i arbetet med klotterproblematiken under projekttiden, och som bör nämnas, är att Södermalms andra stadsdelsområde, Maria- Gamla stan, ej deltagit i projektet. I det klotterrelaterade arbetet behöver Södermalm ses som en helhet och stadsdelarna problematik påverkar givetvis varandra. Att stadsdelsområdena inte arbetat utifrån samma förutsättningar gör att det blivit en obalans i helhetssynen och det pågående arbetet ser för närvarande olika ut i stadsdelsområdena. Detta tror projektledaren kommer visa på negativa konsekvenser och effekter på det klotterrelaterade arbetet.

Valet 2006 gav en förändringen av den politiska majoriteten i Stockholms stad vilket innebär att de båda stadsdelarna Maria Gamla Stan och Katarina Sofia kommer att slås ihop till en stadsdel. För klotterarbetets del kommer det troligen leda till en förbättring då det blir en helhetssyn över hela Södermalm. Utvärdering av klotterarbetet kommer till viss del att underlättas då effekterna kan mätas över hela Södermalm.

Svårigheter med utvärderingen

Det är svårt att mäta effekter efter ett och ett halvt år. Det behövs ett mer gediget förarbete om man vill att resultat skall kunna ses snabbare, om det överhuvudtaget

är möjligt. Till exempel att innan projektet startar se över vilka områden som är mest utsatta och analysera på vilket sätt de är utsatta därefter bestämma hur mätningen skall se ut och då göra det regelbundet både före insatser, under insatser samt efter insatser. Detta var inget som gjordes under projekttiden eller något som fanns att tillhandahålla innan. Däremot är fortsatt mätning något som stadsdelen eftersträvar.

All information har inte kommit projektet tillhanda vilket gör att mätning av effekter inte är fullgoda. Ingen av skolorna har inkommit med statistik eller återrapportering av de följdfrågor som ställts, ej heller socialtjänsten. Verksamhetsområdet Stadsmiljö samt Katarina närpolis är de två verksamheterna som lämnat in information. Preventionsenheten har besvarat sina frågor framförallt genom projektledaren men eftersom projektledaren befunnit sig i den verksamheten har även ett gott samarbete funnits med fältassistenter. Detta innebär att de brottsförebyggande effekterna inte kan redovisas på ett tillförlitligt sätt. Det är olyckligt och allvarligt och något som stadsdelens ledning behöver diskutera för att det fortsatta klotterarbetet och mätningen utav det skall kunna fortlöpa.

Det finns en del andra problem på Södermalm när det gäller klotter och som gör det svårt att mäta effekterna av projektet och vårt arbete. Södermalm är uppdelad i två stadsdelsområden och Katarina-Sofia är det stadsdelsområde som har mindre problem med klotter, dock inte sagt att det inte finns några problem. Som tidigare nämnts så är Södermalm en knytpunkt. Många klottrare möts här för att sedan åka vidare till sitt slutmål för klottrandet men lämnar självklart spår efter sig i form av tags, pieces eller throwups. Detta innebär att vi har dels boenden i stadsdelsområdet som klottrar, dels har vi många klottrare som kommer in till Södermalm och som också står för en stor del av skadegörelsen. Det sistnämnda gör det svårare för stadsdelsområdet att arbeta med. Vi kan inte arbeta förebyggande med dessa personer på samma sätt som med de boende i Katarina-Sofia stadsdelsområde.

Katarina-Sofia stadsdel har en vida känd butik i området som distribuerar färg och andra klotterrelaterade redskap som självklart påverkar problematiken i stadsdelen. Många människor från Stockholm men även från andra städer köper sina klottertillbehör där. Det förekommer mycket klotter i området kring butiken. När det är olika skollov ökar aktiviteterna i butiken och många barn och ungdomar samlas där. Vid dessa lov förekommer en ökning av klotter i området. Det finns även en känd klubb i området som har invigningsfester när nya klottertidningar eller klotterfilmer lanseras. Vid sådana tillställningar ser vi också en ökning av klotter i området. Allt detta innebär att stadsdelen behöver se över på vilket/vilka sätt vi kan eller skall mäta effekter. En tanke är att samordnaren vid Preventionsenheten ser över detta eftersom samordnaren skall utvärdera klotterarbetet varje år enligt handlingsplanen.

Personalen i Katarina-Sofias kommunala grundskolor upplever inte att de har stora problem med klotter. Skolorna är olika stora och är utspridda i stadsdelsområdet, vilket gör att de omfattas av klotterproblematiken på olika sätt.

Två av skolorna är låg- och mellanstadieskolor och de har inte samma problem med klotter som de två andra. Under projekttiden pågick ett renoveringsarbete i en av dessa skolor vilket gjorde att eleverna undervisades i baracker. Detta har försvårat mätningen av klottret. Låg- och mellanstadieskolorna upplever att de har mer problem med klotter från utomstående som kommer till området på kvällar och helger. Det sistnämnda upplevs även av stadsdelsområdets högstadieskolor även om de har fler elever som är intresserad av klotter och graffiti.

Svårigheter med utvärderingsmetoder

Intervjuerna som gjordes för probleminventeringen är en del av grunden till den enkät som framställts (ett samarbete med Bromma stadsdelsområde) samt en del av innehållet i handlingsplanen. Enkäten (se bilaga 4) gick ut till personalen i stadsdelsområdet och till närpolisen för att mäta attityder till klotter samt för att få information om vad de anser vara viktigt att ha med i en handlingsplan.

Tillsammans med enkäten skickades ett missivbrev (se bilaga 3). Enkäten har gått ut till personal innan de fått föreläsningen om subkulturen. Tanken var att enkäten skulle delas ut vid ytterliggare ett tillfälle men då med tillägsfrågor som berörde föreläsningen (se bilaga 5).

Vid handledningstillfälle med Knut Sundell, FoU- enheten i Stockholms stad, ansågs enkäten inte kunna ge så pass mycket information som det var tänkt vilket gjort att projektledaren valt att inte använda enkäten. Istället valde vi att använda oss av metodiken fokusgruppsintervjuer. Men även där fick vi ett negativ resultat (läs mer i avsnittet utvärdering) eftersom hälften av intervjuerna fick ställas in.

I handlingsplanen står det att alla i stadsdelens verksamheter skall vara behjälpliga för utvärdering av klotterarbetet men detta är inget som främjas. Vi vet sen tidigare vikten av att ledningen visar vad de tycker är viktigt i stadsdelens fortsatta arbete. Om personal med beslutsfattning väljer att inte delta i arbete som de tidigare ställt sig positiva till så är risken stor att det inte heller prioriteras av annan personal. Detta är ett problem som bör uppmärksammas och dryftas på ledningsnivå innan man bestämmer sig för att inleda ett projekt eller annat förändringsarbete.

Utvärdering

Utvärderingen av projektet haltar då inte alla verksamheter inkommit med all information. Redovisning görs av den ekonomiska finansieringen samt resultatet av projektets arbete från verksamheterna Stadsmiljö, Preventionsenheten samt Katarina närpolisområde.

Ekonomisk finansiering

Projektmedlen från BRÅ har använts till projektledarens lön under 2005 och 2006. Projektledaren har under 2005 arbetat 50 procent med dessa mål i Katarina-Sofia stadsdelsförvaltning och 25 procent under 2006. Projektledaren är anställd

vid Preventionsenheten för barn och ungdomar. Denna enhet arbetar med förebyggande frågor i nära samarbete med skola och socialtjänst. Enheten arbetar även med utvecklingsfrågor för arbete med barn och ungdomar samt deras familjer.

Resultat

Statistik över tillkommet klotter skall ha förts månadsvis på skolorna och hos verksamhetsområde Stadsmiljö. Möjligheten skall finnas att komplettera detta med SISABs statistik över tillkommet klotter på skolfastigheterna. Statistik över inkomna ärenden till socialtjänsten och preventionsenheten gällande klotterproblematik samt vilken insats som gjorts skall finnas att tillgå.

Alla verksamheterna skulle besvara frågor (se bilaga 2) rörande resurser för klotterarbetet, åtgärder och effekter. Socialtjänsten och Preventionsenheten skulle även besvara frågor rörande inkomna ärenden, kontakter med familjer och insatser.

Projektet kan endast redovisa information som inkommit från verksamhetsområdena Stadsmiljö, Preventionsenheten samt Katarina närpolis. Katarina Norra skola, Katarina Södra skola, Sofiaskolan, Tullgårdsskolan samt socialtjänstens barn och ungdomsenhet har ej inkommit med information.

Stadsmiljö

Kostnaden fördelas ungefär på följande sätt 25-30 procent är kostnaden för klotterskydd, 70-75 procent är kostnad för sanering. "Att projekt som löpt över tiden skulle ha påverkat mängden klotter i stadsdelen går inte att utläsa av dessa siffror utan är mer ett mått på hur stadsdelen prioriterat klottersaneringen. Bortsett från dessa siffror så är min uppfattning att klottrandet i denna stadsdel har ökat" (Lennart Bohman, Stadsmiljö, Katarina Sofia stadsdel).

2002	188.000 kr
2003	342.000 kr
2004	237.000 kr
2005	350.000 kr
2006	650.000 kr

(Verksamhetsområde Stadsmiljö,
Katarina Sofia stadsdelsområde 2006)

Som vi nämnt tidigare så har Katarina Sofia en problematik med många utomstående som klottrar. Verksamhetsområdet Stadsmiljö's infallsvinkel på klotterproblematiken är sanering. De prioriterar problematiken eftersom det är mycket klotter i hela stadsdelsområdet. Ett stort problem för dem är att det inom ett område är många aktörer som ansvarar för sanering av olika byggnader. Till exempel ansvarar stadsdelen för sanering av papperskorgar, elbolagen av elskåpen, fastighetsägaren av bostadshus etc. Alla har olika perioder som de

sanerar, vissa sanerar inte alls. Detta gör att området aldrig blir helt rent från klotter vilket leder till att boende eller allmänheten inte upplever att det saneras eller att det görs något. Därtill kommer att många känner otrygghet osv. Denna problematik är allvarlig och något som man på central nivå behöver lösa. Det är även svårt att försöka mäta effekterna av vårt arbete eftersom sanering inte sker samtidigt i ett område. Det finns många exempel inom Europa på lyckat samarbete när det gäller sanering. Men det räcker med att ta tillvara den erfarenhet som Göteborgs stad har vad gäller saneringssamarbete. Om sanering görs samtidigt i områden kommer det i längden leda till minskat klotter i dessa områden och ökad trygghet för allmänheten. (Konferens "Arbete mot klotter och annan skadegörelse" Göteborg, 2005)

Något som också behöver diskuteras inom Stockholms stad är budgeten för klottersanering. Som det är nu prioriterar stadsdelarna klottersanering olika utifrån problemets storlek. Vissa stadsdelar är knappt drabbade medan andra som t ex båda stadsdelarna på Södermalm är hårt drabbade och behöver lägga mycket pengar på sanering. Några stadsdelar väljer att inte lägga något budget för klottersanering trots klotterproblem. Eftersom vi eftersträvar att arbeta med helheten så uppstår ett problem i denna fråga. För att få ned kostnaderna för klottersaneringen arbetar vi både med sanering och socialt med de boende i vårt område som klottrar. Problemet är att en stor del av det klotter som uppkommer i vårt område är gjorda av utomstående. Södermalm är, som vi nämnt tidigare, en knypunkt där många klottrare möts. Dessa kan vi inte arbeta med som det ser ut idag. Här behövs diskussion föras om hur vi i Stockholms stad kan hjälpa varandra i denna problematik.

Katarina Närpolis

Det som känts relevant från polisens statistik för stadsdelsområdet och projektet har varit två kategorier; klotterrelaterade brott begångna i Katarina Sofia stadsdelsområde samt klotterrelaterade brott begångna av boende i stadsdelsområdet.

Viktigt att nämna är att under 2005 skedde en omkodning av klotterbrott hos polismyndigheten. Tidigare dokumenterades alla klotterrelaterade brott under en och samma kod. 2005 delades dessa brott upp i två koder; klotter mot kollektivtrafik samt övrigt klotter. Siffrorna som redovisas för 2006 ingår även området Hammarby Sjöstad. Det är ett område som tillhör Katarina Sofia stadsdelsområde men ej Katarina Närpolisområde.

Klotterrelaterade brott begångna i Katarina Sofia stadsdelsområde;

2002	371 ärenden
2003	480 ärenden
2004	405 ärenden
2005	555 ärenden
2006	437 ärenden (Jan-Aug)

Klotterrelaterade brott begångna av boende i stadsdelen;

2002 12 anmälningar, 10 personer stod för dessa brott.

2003 12 anmälningar, 10 personer stod för dessa brott. Av dessa anmälningar med misstänkt gärningsman var sju st i åldrarna 13-18 år.

2004 7 anmälningar, sju personer stod för dessa brott. Av dessa anmälningar med misstänkt gärningsman var en st i åldern 13-18 år.

2005 15 anmälningar, 13 personer stod för dessa brott. Av dessa anmälningar med misstänkt gärningsman var 12 st i åldrarna 13-18 år.

2006 (Jan-Aug) 34 anmälningar, 28 personer stod för dessa brott. Av dessa anmälningar med misstänkt gärningsman var 18 st i åldrarna 13-18 år. (Rationell Anmälans Rutin, RAR, Katarina Närpolis, 2006)

Polisens statistik över platser där klotterbrott begås visar att många platser finns på Södermalm. 2003 var fyra av de tio vanligaste platserna där klotterbrott begicks på Södermalm, 2004 var sex av de tio vanligaste platserna på Södermalm, 2005 var tre av de tio vanligaste platserna på Södermalm. (City polismästardistrikt, Strategisk analys 2006)

Jämförelsestatistik av närpolisområden över antal anmälda klotterbrott visar att Södermalms närpolisområden är utsatta. Mellan perioden januari till augusti 2003 var 921 anmälda klotterbrott av 1866 i vårt område. Samma period 2004 var 1176 anmälda klotterbrott av 2232 och under perioden 2005 1109 anmälda klotterbrott av 2180. (City polismästardistrikt, Strategisk analys 2006)

Katarina Närpolisområde arbetar aktivt med klotterproblematiken på många olika sätt och är en verksamhet som försöker att förbättra samarbetet mellan verksamheter. De ingår i alla nätverk i stadsdelsområdet och på Södermalm som behandlar klotterfrågor och är initiativtagare till mycket utav det klotterarbete som görs på Södermalm, de debatterar och diskuterar klotterproblematiken både på lokal och central nivå i media, med politiker, verksamhetschefer samt personal i de olika verksamheterna i Katarina Sofia stadsdelsområde. Närpolisen har en grupp poliser som arbetar mer inriktat på ungdomar vilket är en fördel på många olika sätt men givetvis positivt för klotterarbetet. De arbetar för att stoppa nyrekryteringen av unga klottrare och har mycket kontakt med ungdomarna, deras familjer, skolorna, fältassistenter etc. De har även kontakt med butiker och andra verksamheter i Katarina Sofias stadsdelsområde som distribuerar klottertillbehör på något sätt.

Preventionsenheten

Vid Preventionsenheten är det framförallt fältassistenter som möter på klotterproblematiken. De arbetar förebyggande och uppsökande med barn och ungdomar och samarbetar med väldigt många verksamheter. Deras arbetsfält är brett, de möter ungdomarna till exempel i skolan, på fritidsgårdar, ute på gatan eller på socialkontoret. De kan på ett tidigt stadium få veta om barn eller ungdomar befinner sig i riskzon. De kan träffa ungdomarna individuellt, tillsammans med föräldrar eller med kompisar. Mötena kan vara spontana (ute på gatan) eller planerade (uppsökande eller redan tidsbestämt möte).

Under projekttiden har fältassistenter, på uppdrag av socialtjänsten, träffat fyra föräldragrupper och en ungdomsgrupp. Ungdomsgruppen träffades utifrån föräldrars önskemål. Fältassistenter har träffat sex av sju st ungdomar individuellt, medelåldern 17 år. När ungdomarna varit under 18 år har föräldrarna varit med vid mötestillfällena. Ungdomarna över 18 år valde att inte ha med sina föräldrar. En ungdom valde att ej komma men där erbjöds föräldrarna ett informationstillfälle. Fältassistenternas bedömning (utifrån deras erfarenhet) var att två ungdomar var förstagångsklottrare och fem ungdomar hade klottrat förut.

Fältassistenterna har även haft kontakt med ett 30-tal ungdomar gällande klotter genom sitt arbete kvällstid. Majoritet av dessa ungdomar har ej bott i Katarina Sofias stadsdelsområde. Förutom föräldragrupperna har de haft kontakt med ytterliggare sex föräldrar genom egna samtal eller att föräldrarna själva tagit kontakt. Riktad föräldrainsformation om subkulturen samt risk- och skyddsfaktorer har givits till alla.

En av tre fältassistenter har hållit i föreläsningen om subkulturen klotter för en friskola i stadsdelen. Fältassistenterna är de som fortsättningsvis kommer att hålla i föreläsningarna om subkulturen klotter i stadsdelsområdet.

Fokusgrupper

Projektledaren hade som målsättning att innan slutet av 2005 ha olika fokusgruppsintervjuer där klotterproblematiken diskuterades. Detta var inte möjligt utifrån arbetsbelastning. Dessa intervjuer blev istället en del i utvärderingen av projektet under 2006 och tanken är att fokusgrupper kommer vara en metod i den fortsatta utvärderingen.

För att få en lagom spridning var tanken att göra fokusgruppintervjuer med en ledningsgrupp (där ingick stadsdelsdirektör, verksamhetschefer, rektorer samt polischef), en skolgrupp (där ingick bildlärare samt annan ämneslärare som berörs av klotterproblematiken), projektets arbetsgrupp samt en föräldragrupp.

Intervjun med ledningsgruppen fick ställas in på grund av för få deltagare. Endast en av tio kunde närvara, tre av tio gav besked om de kunde eller ej. Detta är ett resultat i sig. Att sju av tio inte lämnar besked och att endast en kan vara delaktig i utvärderingen gör att utvärderingen haltar.

Fokusgruppen med lärare var även den tvungen att ställas in. Inbjudan hade gått via skolornas rektorer eftersom de vet vilka lärare som skulle passa in i fokusgruppen. Endast en av åtta anmälde sig. Sju av åtta lämnade inte besked.

Fokusgrupp med arbetsgruppen samt föräldrar kommer att ske under hösten.

Personalens åsikter

Informationen för personalen om subkulturen har bemötts positivt både från ledning och personal. I samtal med personal från olika verksamheter säger de sig uppleva att de fått ökad kunskap om subkulturen och reagerar snabbare när de upptäcker barn eller ungdomar som på olika sätt visar intresse för klotter eller graffiti. Socialtjänsten som arbetar med barn och ungdomar har öppnat utredning på de klotterrelaterade ärenden som inkommit till dem och en del i utredningarna har varit att föräldrarna erbjudits information om subkulturen. Vid projektets start var det många utav socialsekreterarna som inte såg problematiken med klotter som särskilt allvarlig. Kopplingen mellan den typen av kriminalitet och annan brottslighet var ej tydlig för dem. Efter föreläsningen säger sig en del att de fått ett annat perspektiv på problemet och att de uppmärksammar frågan i fler sammanhang än tidigare. Vissa upplever även en större säkerhet i att prata om problematiken med familjerna.

Genom handlingsplanen så upplever fler att det blivit tydligare med vad alla skall göra och vem man skall kontakta.

Generellt sett har även föräldrarna upplevt informationen som positiv och varit nöjda med agerandet och hjälpen de fått från socialtjänsten och preventionsenheten.

Kartläggning

Kartläggningarna skall förbättras från alla samverkanspartners vilket projektledaren också tror kommer att innebära att fler klottrare upptäcks och att de upptäcks tidigare. Det pågår diskussioner om hur samarbetet mellan låg- och mellanstadieskolorna och högstadieskolorna skall se ut i klotterfrågan. Skolorna arbetar mer aktivt med klotterproblematiken vilket har en sorts effekt på effektiviteten i den egna verksamheten men även i samarbetet med andra samarbetspartners. Klotterpärmarna som finns på varje skola är ett hjälpmedel men även handlingsplanen. Detta gör att insatser till de berörda kan göras i ett tidigare skede.

Handlingsplan

För att stadsdelsområdets klotterarbete skall ge resultat behöver vi även se till helheten i Katarina-Sofia stadsdelsområde och arbeta vidare för att förebygga klotterproblematiken och utveckla det pågående arbetet. Detta är något som stadsdelsområdet kommer att arbeta vidare med. Fördelen med vår handlingsplan är att alla ser vad alla skall göra. Vi tror att handlingsplanen kommer att kunna effektivisera och möjliggöra samarbete vilket i sin tur leder till att barn och ungdomar som klottrar upptäcks tidigare och får hjälp. I handlingsplanen står det att utvärdering av klotterarbetet skall göras varje år av Preventionsenheten. Att utvärdering görs varje år innebär att vi kan se om arbetet ger resultat, vad som behöver revideras och när.

Erfarenheter av projektet

Detta avsnitt ger tips utifrån våra erfarenheter om vad som kan vara bra att tänka på i projektarbete. Avsnittet tar även upp tankar kring vidareutveckling av klotterarbetet på central och lokal nivå.

Resurser

Under det första året arbetade projektledaren 50 procent med klotterarbetet i Katarina Sofia, året efter 25 procent. Stadsdelen är stor med många olika enheter. Även om arbetet hade pågått en tid i stadsdelen så kan vi efterhand se att det hade behövts minst två personer som arbetade med projektet. Trots att vi arbetat med klotterfrågan på Södermalm i flera års tid det och att det gjordes ett förarbete för att implementera projektet har det varit svårt att gå vidare med klotterarbetet. Alla är överens om att klottret är ett problem i stadsdelen men man upplever inte det i den egna verksamheten. Detta gör att frågan inte blir prioriterad. När sådana svårigheter uppstår i ett projekt är det bra att vara mer än en för att kunna dryfta tankar och idéer samt hur man skall gå vidare. En viktig del för att arbetet skall kunna gå vidare är att synas ute i verksamheterna och ligga på för att få den information man behöver. I denna stadsdel var det ej möjligt för en person på en halvtidstjänst.

Projektansökan

Ansökan om projektet var aldrig uppe som ett ärende på stadsdelsnämnden, vilket inneburit att det inte funnits något beslut från politikerna att fokusera mer på klotterproblematiken. Det är viktigt att den politiska majoriteten och berörd ledning tar ställning till ansökningar av projekt eftersom prioriteringar och integrering av projektet alltid behöver göras i den ordinarie verksamheten. I Katarina Sofia stadsdelsområde kan vi se att projektet och klotterarbetet skulle ha integrerats med det övriga drogpreventiva arbetet. Klotterarbetet blev en delfråga i stället för en integrerad fråga för verksamheterna.

Arbetsgrupp

För att få till stånd en förändring behöver man se helheten och inte bara göra små insatser här och var. I en stadsdel eller kommun är man flera som berörs av problemet och behöver därför mötas för att diskutera hur problemet uppstår för alla parter samt hur man kan lösa dem och samarbeta. En del i detta är att tillsätta en arbetsgrupp. I början av arbetet behöver man tydliggöra vad de som skall arbeta med klotterfrågan skall göra och få kännedom om vad de förväntar sig. När den tilltänkta arbetsgruppen i projektet inte fungerade innebar det mycket ensamarbete för projektledaren. Arbetsgruppen skulle fungera som ett bollplank till projektledaren samtidigt som vi skulle arbeta med projektets mål. En arbetsgrupp som är kopplad till projektet är viktigt. De skall övervaka att deras verksamhets verklighet innefattas i arbetet så att arbetsuppgifterna blir realistiska. Även om samarbetet med Bromma stadsdel fungerade bra så är organisationerna

olika och möjligheterna att göra saker är annorlunda. Uppdraget för arbetsgruppen behöver vara tydlig och tiden till det arbetet bör vara sanktionerat av respektive chef. En del i förankringsarbetet bör vara att diskutera hur man skall gå vidare om gruppen inte fungerar så att detta också är klart och tydligt.

Individ och Familjeomsorg

Socialtjänsten är en enhet som är slimmad och tungt arbetsbelastad. Teori och praktik går inte alltid ihop. Det är svårt att få med socialtjänsten i samarbetsgrupper eller andra typer av arbetsgrupper. Svårigheten under projekttiden har varit att de ej upplevts som delaktiga. En central fråga som påverkansprogrammet, där det är tänkt att socialtjänsten skall kunna använda programmet, har de inte medverkat i. Det är viktigt att ha med socialtjänsten eftersom deras rutin och sätt att arbeta blir en viktig pelare i vad som är värt att ha med i ett påverkansprogram och inte. De möter klottrarna och deras familjer och har en helt annan möjlighet att utreda vad som gör att de klottrar och vilken hjälp som kan behövas än vad andra har. Möjligheten att faktiskt utreda vad det är som gör att ett barn eller en ungdom klottrar är oerhört viktigt eftersom det utgör basen för vilken insats som sedan behövs. Socialtjänsten behövs i detta förändringsarbete och behöver få möjligheten att vara med. Det är därför viktigt att ett tidigt förarbete görs för att möjliggöra socialtjänstens medverkan i olika arbetsgrupper men även att sådana samarbeten prioriteras från socialtjänstens sida.

Olika arbetssätt

Ett problem i arbetet mot klotter, som bör uppmärksammas, är storleken på kommunen eller staden utifrån vilket arbetssätt man tänkts sig att använda. Alla arbetssätt kanske inte fungerar överallt. Södermalm har till exempel tidigare provat att ha klotterplank. Detta fick till följd ännu mer klotter och fler som började att klottra. I Stockholm finns det många klottrare och som klottrare måste man ligga i för att bli sedd eller få "fame" (uttryck i subkulturen för berömmelse/uppmärksamhet för något man målat). I en mindre stad är möjligheten till "fame" snabbare, miljön är oftast inte lika konkurrensbetonad eller hotfull eftersom inte lika många utövar det. Efter flera olika försök att möta klotterproblematiken har vi blivit övertygade att ett bra sätt för oss att arbeta med klotter är utifrån den sociala problematiken. Vi har arbetat med klotterfrågan länge och hunnit få erfarenhet kring den problematik som kan uppstå på olika sätt och på olika nivåer.

För att minimera risken för missförstånd och slippa hamna i onödiga diskussioner behöver vi vara tydliga med att det finns en skillnad att arbeta utifrån ett socialt perspektiv eller kulturellt perspektiv. Många diskussioner och föreläsningar har hamnat i om klotter är fint eller inte. Det är inte det som är intressant för oss på Södermalm. Vi anser att det är viktigt för dem som väljer att arbeta med graffiti ur ett kulturellt perspektiv att ha kännedom om den sociala problematiken i subkulturen. Allt för många som vi träffat som haft ett kulturellt perspektiv på sitt klotterarbete har inte haft denna kännedom. Vetskapen att många av de som gör

fin graffitikonst även klottrar och sätter sina tags på byggnader och tåg har varit chockerande för dem eller att den graffitibild de gjort i verksamheten är den ungdomen står och målar när han/hon också blir tagen av polisen.

Det har varit några incidenter under tiden som gjort att vi känner att det är bra om alla led i verksamheten får ta del av föreläsningen om subkulturen, från politikerled och nedåt i alla verksamheterna. Till exempel så bestämdes det att under en tid ha klotterplank på Medborgarplatsen. Detta var ett samarbete med Konstskolan från Folkuniversitetet. Tanken var att alla som ville skulle ha möjligheten att "klottra" på planken och där fanns blyertspennor att tillgå. Så blev inte fallet utan kända klottrare tog sig dit och gjorde målningar som upptog hela planken. Många klottrare samlades och det uppkom mer klotter runt om Södermalm. Vi anser att om alla haft kännedom om subkulturen och dess sociala problematik samt vad arbetet på Södermalm eftersträvar hade inte klotterplanken satts upp. Det hade besparat stadsdelarna en massa extra arbete och sanering.

För att vårt arbete skall ge någon effekt behöver alla sträva åt samma håll. Med det menar vi att det är viktigt att alla verksamheter har samma policy. Det innebär problem när vissa verksamheter i stadsdelen arbetar med den sociala problematiken och andra verksamheter arbetar med konstformen. Eftersom vi vet genom forskning och av egna erfarenheter att majoriteten av de barn och ungdomar som är intresserade av graffiti är det för kickarnas skull och inte det konstnärliga skapandet så behöver vi arbete mer med den sociala problematiken, därav inte sagt att vi inte skall ta tillvara på barnen och ungdomarnas skapandeintresse. Men det är oerhört viktigt att verksamheterna förstår varandra och vilka konsekvenser det kan få beroende på hur man väljer att arbeta. Vi anser att det allt för många gånger fått negativa ekonomiska och sociala konsekvenser för familjerna och för stadsdelen för att verksamheterna inte arbetar efter samma policy. Fler diskussioner behövs för att få förståelse för varandras arbetssätt och om hur vi kan mötas. I grund och botten har vi samma vilja, att arbeta för att barn och ungdomar skall må bra och utvecklas positivt.

Utvecklingsarbete

Det finns ett flertal saker att arbeta vidare med och att vidareutveckla i klotterarbetet, både på central och lokal nivå. Vi vet av tidigare erfarenheter att det är viktigt med förebilder i ungdomsåren. För att minska nyrekryteringen och också hjälpa dem som har klotter som missbruk behövs förebilder som tagit avstånd från klottrandet. Dessa personer är svåra att få tag i. Många vi arbetat/arbetar med tar inte avstånd från detta. De säger t ex i öppna debatter att lagliga väggar är lösningen samtidigt som de i ett senare skede med oss säger att det är en träningsmöjlighet och att de aldrig skulle sluta klottra och endast måla graffiti. Vi behöver starta fler dialoger med klottrarna och försöka mötas för att få kunskap om vilken hjälp som behövs. Tidigare diskussioner, som nämnts ovan, har ofta hamnat i om det är konst eller inte eller att lagliga väggar löser alla problem. Vi som jobbat ett tag vet att det inte är så lätt. Tidigare erfarenheter hos oss och i Europa visar till exempel att lagliga väggar i storstäder ger ökat klotter. (Konferens "Arbete mot klotter och annan skadegörelse", Göteborg, 2005) Många

som själv slutat att klottra tar inte avstånd från det olagliga utan säger att det olagliga är en del av subkulturen. Under de år vi arbetat har vi träffat en enda person som tagit avstånd från klotter. Däremot kunde denna person inte ta avstånd från det offentligt med risk för represalier. Vi behöver fortsätta att arbeta med att hitta personer som tar avstånd från klotter och som är lämpliga i arbetet med att hjälpa ungdomar att sluta klottra. En tanke med dessa personer som förebilder är att de kan vara delaktiga i påverkansprogrammet.

Under projekttiden har vi sett ett behov av att se över vilka metoder som kan vara lämpliga i arbetet med människor som har klotter som ett missbruk. För att det arbetet skall komma till stånd är det viktigt att socialtjänsten är med i diskussionen. I Katarina Sofia stadsdelsområde är diskussionen tänkt att föras mellan socialtjänsten och preventionsenheten.

Under en längre tid har föräldrar som har barn som klottrar haft önskemål om ett sammanhang att träffa andra föräldrar i samma situation. Ett föräldranätverk som exempelvis Makalösa Föräldrar eller FMN med självhjälpande grupper skulle vara ett bra koncept och detta är något vi skall försöka medverka till.

Ett samarbete med våra fastighetsägare behöver förbättras för att ge dem möjlighet till stöttning. Samarbetet är bra utifrån att saneringen i stadsdelsområdet behöver utvecklas. Många fastighetsägare har t ex inte kunskap om vilka metoder som är lämpliga för sanering beroende på färg och årstid.

Enkäten angående klotter lever kvar men som nämnts tidigare behövs den omarbetas för att bli mer vetenskaplig och ges ut i ett större sammanhang och eventuellt riktas till en annan målgrupp. En enkät för hela Stockholms län kan vara ett alternativ. I handledning med FoU-enheten i Stockholms stad fick vi en del konkreta förslag på vad som kan vara bra att tänka på, bland annat behövs ett förarbete med att inventera vad boende har för uppfattning om klotter. Enkäten bör ställas till allmänheten och även till klottrare. En jämförelsegrupp skall finnas. För att enkäten inte skall vara vinklad eller ses som vinklad bör frågorna vara formulerade och diskuterade i grupp där även klottrare ingår. Förfrågan har gjorts till länsklottergruppen om möjligheten till en enkät i Stockholms län.

Slutord

Projektet "Mot klotter och skadegörelse på Södermalm" har under 1,5 års tid haft möjlighet att utveckla det arbete som redan pågått i Katarina Sofias stadsdelsområde. Trots en del hinder på vägen anser vi att arbetet är på rätt väg och viljan att förbättra klotterarbetet finns i många verksamheter. En stor del av personalen är positiva till ett ökat samarbete mellan varandra och för många har samarbetet redan påbörjats. Förhoppningen är att det klotterarbetet som vi gör i Katarina Sofia stadsdelsområde och på hela Södermalm kommer, genom den fortsatta utvärderingen, att kunna visa på effekter som minskar de sociala och ekonomiska kostnader för familjen, stadsdelsförvaltningen och samhället.

Bilagor

1. Handlingsplan
2. Utvärderingsfrågor till verksamheterna
3. Missivbrev
4. Klotterenkät
5. Tilläggsfrågor för klotterenkät

Litteraturhänvisning

- City polismästardistrikt (2006) "Strategisk Analys 2006".
- Hollari, S. (2003) "Klotter. En inventering av förebyggande åtgärder". BRÅ-rapport.
- Konferens (2005) "Arbete mot klotter och annan skadegörelse" Göteborg.
- Rationell Anmälnings Rutin, RAR, (2006) Katarina Närpolis.
- Sundell, K., Shannon, D., Andréa Löfholm, C. (2002) "Stockholmsungdomar som klottrar", FoU- rapport 2002:10.